

Promicanje horizontalnih politika:

**Važnost poštivanja načela jednakih mogućnosti
i suzbijanje diskriminacije**

Projekt

**„Dogradnja i opremanje dnevnih bolnica
Opće bolnice Virovitica“**

Europska unija
Zajedno do fondova EU

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog fonda za regionalni razvoj

/// Pojednostavljeno, diskriminacija je nejednako postupanje prema osobama, odnosno stavljanje osoba u nepovoljniji položaj, na osnovu nekih njihovih karakteristika. ///

Zakon o suzbijanju diskriminacije (dalje u tekstu ZSD) (NN 85/08; 112/12)?

Zakon o suzbijanju diskriminacije je krovni antidiskriminacijski zakon koji zabranjuje diskriminaciju temeljem velikog broja diskriminacijskih osnova (primjerice dob, spol, invaliditet itd.) u njenim različitim oblicima (izravna diskriminacija, uznemiravanje itd.) u gotovo svim segmentima života.

Zakon o suzbijanju diskriminacije ujedno određuje institucionalni okvir za borbu protiv diskriminacije imenujući pučkog pravobranitelja kao središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije te određujući ovlasti pučkog pravobranitelja i posebnih pravobraniteljstava u primjeni ovog Zakona. Osobita značajka Zakona je da detaljno regulira postupak pred sudom povodom diskriminacijskih tužbi, omogućava mišljenje zainteresiranih tijela, udruga i sl. u parnicu povodom ovih tužbi te podnošenje udruženih tužbi u slučajevima diskriminacije većeg broja osoba.

Kome ZSD zabranjuje diskriminirati?

Zakon se primjenjuje na postupanje svih državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, na pravne osobe s javnim ovlastima te na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba. To znači da **diskriminirati ne smiju niti ministarstva, niti škole ili bolnice, niti velike kompanije ili pak nevladine udruge, niti pojedinci, bili oni obrtnici, novinari, ili službenici.**

Na kojim je područjima života zabranjena diskriminacija?

U Zakonu o suzbijanju diskriminacije se navodi niz područja u kojima se osobito zabranjuje diskriminacija, na koja je potrebno obratiti posebnu pažnju. Do diskriminacije može doći i u drugim područjima, izuzev u strogo osobnim odnosima. Diskriminacija se zabranjuje osobito u područjima:

- **rada i radnih uvjeta; mogućnosti obavljanja samostalne ili nesamostalne djelatnosti, uključujući kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju te napredovanju; pristup svim vrstama profesionalnog usmjeravanja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te prekvalifikacije,**
- obrazovanja, znanosti i športa,
- socijalne sigurnosti, uključujući i područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja te osiguranja za slučaj nezaposlenosti,
- zdravstvene zaštite,
- pravosuđa i uprave,
- stanovanja,
- javnog informiranja i medija,
- pristupa dobrima i uslugama te pružanju istih,
- **članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnoga društva, političkim strankama ili bilo kojim drugim organizacijama,**
- sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu.

PRIMJER: Od kada se G.M. učlanila u stranku, otac kao da je prekinuo s njom svaki odnos: prestao ju je pozivati na obiteljska okupljanja, kada je G.M. zvala, on se nije želio javiti na telefon, a u zadnjem razgovoru joj je saopćio **da** je zbog prelaska u „njihove“ ne može više gledati i da ju je izbacio iz oporuke. Iako se G.M. osjeća diskriminiranom od strane svog oca, ovakvi osobni odnosi su izvan dosega Zakona o suzbijanju diskriminacije.

Pravni pojam diskriminacije prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije nešto je složeniji, obzirom da Zakon ne sadrži jednu definiciju diskriminacije, već zahtijeva čitanje više članaka istovremeno. **Za postojanje diskriminacije traži se postojanje određenog diskriminatornog postupanja (jednog od oblika diskriminacije - npr. izravna diskriminacija) temeljem neke od karakteristika navedenih u Zakonu (jedne od diskriminacijskih osnova - npr. spol),** a pritom ne smije biti riječ o jednoj od iznimki, situacija koje je zakonodavac izrijekom isključio, kada se stavljanje u nepovoljniji položaj ne smatra diskriminacijom.

Diskriminacija =	(Oblik diskriminacije + Diskriminacijska osnova)	- Iznimke
npr. izravna diskriminacija	npr. spol	npr. pozitivna akcija

Temeljem kojih karakteristika je zabranjena diskriminacija?

Prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije zabranjena je diskriminacija temeljem slijedećih diskriminacijskih osnova:

- **rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa**
- **rodnog identiteta i izražavanja, spolne orijentacije.**

Postoje i dvije situacije kada diskriminirana osoba ne mora sama imati karakteristiku temeljem koje ju se diskriminira. Prvo, diskriminacijom u smislu ovoga Zakona smatra se stavljanje u nepovoljniji položaj neke osobe po jednoj od navedenih karakteristika, ali i **osobe povezane s njom rodbinskim ili drugim vezama** (tzv. Diskriminacija temeljem povezanosti).

PRIMJER: Nakon što se na poslu saznalo da je A.L. udana za osobu druge vjere i etničke pripadnosti kolege su je počele vrijeđati, a nadređena joj svakodnevno šalje uvredljive poruke. Osnova diskriminativnog ponašanja kolega i šefice prema A.L. je etnička i vjerska pripadnost, međutim ne etnička i vjerska pripadnost A.L., već njenog muža. Međutim, diskriminacija na osnovu etničke i vjerske pripadnosti kao da se na nju protegnula zbog povezanosti s njim, pa se stoga proteže i zaštita od diskriminacije.

Druga moguća situacija je **kada se pogrešno pretpostavi da netko ima neku karakteristika te ga se diskriminira**. Prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije se i stavljanje neke osobe u nepovoljniji položaj na temelju pogrešne predodžbe o postojanju jedne od ovih karakteristika smatra diskriminacijom (tzv. diskriminacija temeljem pogrešne predodžbe).

PRIMJER: Prilikom razgovora za posao N.K. je spomenuo da živi sa muškarcem. Poslodavac mu je prenio da neće imati posla s takvima kao što je on, isprativši ga iz svog ureda pogrdnim riječima. Iako N.K. nije istospolne orijentacije, a muškarac s kojim živi mu je bratić, N.K. ima osnova za pritužbu nadležnom tijelu ili sudsku tužbu jer je diskriminiran temeljem spolne orijentacije, odnosno pogrešne predodžbe poslodavca o N.K. ovoj spolnoj orijentaciji.

Zabranjeni oblici diskriminacije

Hrvatski zakon poznaje velik broj zabranjenih oblika diskriminacije. To su: izravna diskriminacija; neizravna diskriminacija; uznemiravanje; spolno uznemiravanje; poticanje na diskriminaciju; propuštanje razumne prilagodbe; segregacija.

IZRAVNA diskriminacija:

Sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije „Izravna diskriminacija je postupanje uvjetovano nekim od osnova iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.“ Dakle, pojednostavljeno, izravna diskriminacija postoji kada se **nepovoljnije postupa prema nekome na temelju neke od gore navedenih diskriminacijskih osnova**.

PRIMJER: T.P.E. smatra da je diskriminirana jer je izvrsna vozačica sa dugogodišnjim iskustvom i položenim vozačkim ispitom adekvatne kategorije, međutim u natječaju za posao traži se „vozač kamiona.“ T.P.E. je u pravu jer je izravna diskriminacija ako je posao vozača kamiona otvoren samo za muške kandidate. Međutim, nije dovoljno da se u natječaju navede da se traži „vozač/ica kamiona“, već je pri odabiru kandidata potrebno zaista uzeti u obzir da ovaj posao mogu raditi žene jednako kao i muškarci. (Vidi fusnotu br. 1.)¹

¹ Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova (NN 82/08) prilikom oglašavanja potrebe za zapošljavanjem radnika u oglasu mora biti jasno

NEIZRAVNA diskriminacija

Sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije „Neizravna diskriminacija postoji kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, stavlja ili bi mogla staviti osobe u nepovoljniji položaj po osnovi iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona, u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa mogu objektivno opravdati legitimnim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje su primjerena i nužna.“² Dakle, **neizravna diskriminacija postoji kada neka odredba ili praksa naizgled tretiraju sve jednako, ali im je učinak nepovoljniji za neku skupinu osoba.** Ovakva neizravna diskriminacija je nezakonita i ako nije učinjena s namjerom. Međutim, nema diskriminacije ako za određenu odredbu, kriterij ili praksu postoji opravdanje.

PRIMJER: P.G. ima bradu i smatra da je diskriminiran jer vlasnik restorana u kojem se želi zaposliti kao kuhar traži da kuhari u tom restoranu budu uredno obrijani. Istina je, smatra P.G., da se praksa ovog restorana jednako primjenjuje na sve, ali samo naizgled. Naime, P.G., ima bradu zbog svoje vjerske pripadnosti, a ne svog shvaćanja ljepote. On navodi da je učinak ove naizgled neutralne prakse nepovoljniji na pripadnike njegove vjerske skupine, kojima obrijati bradu nije jednostavna estetska odluka već pitanje poštivanja vjerskih pravila i običaja. P.G. bi, da je riječ o nekom drugom poslu, imao pravo da je riječ o diskriminaciji. Međutim, kod ovog oblika diskriminacije nema diskriminacije ako za određenu odredbu, kriterij ili praksu postoji opravdanje. U konkretnom slučaju uvjet da kandidati za posao kuhara moraju biti uredno obrijani može biti opravdan jer posao uključuje rad sa hranom, pri čemu imanje brade ili brkova doista može predstavljati higijenski rizik.

Uznemiravanje?

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekom od ranije navedenih karakteristika koje vrijeđa dostojanstvo osobe, a uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije za uznemiravanje je predviđena i prekršajna sankcija. Međutim, kod ovog oblika diskriminacije treba posebno imati na umu da je nužna veza između ovakvog ponašanja i određene karakteristike, kao što je spol, dob, vjera itd. Ukoliko u radnom okruženju postoji ponašanje koje vrijeđa dostojanstvo osobe, a uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ali ono nije temeljeno na jednoj od navedenih karakteristika biti će riječ o mobbingu, ali ne i o diskriminaciji u smislu Zakona o suzbijanju diskriminacije.

PRIMJER: D.H. kao pripadnica nacionalne manjine razmišlja da li da se nekomе prituži jer svakodnevno doživljava nelagodnosti na poslu. Njeni kolege smatraju da je duhovito pričati pred njom viceve o manjini kojoj ona pripada, pri čemu im je očito u cilju da ju povrijede i ponize. Neki od kolega ponekad komentiraju da neka se ona ne vrijeđa, da nije ona kao „oni drugi njeni“, što ju također vrijeđa. Najgore je bilo na uredskoj zabavi kada su je otvoreno ismijavali. D.H. pritom doživljava više od nelagode, ona doživljava diskriminaciju koja je nezakonita, a njeni kolege i njen poslodavac bi mogli za svoje postupke odgovarati.

Spolno uznemiravanje?

„Spolno uznemiravanje je svako verbalno, neverbalno ili tjelesno neželjeno ponašanje spolne naravi koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a posebice ako stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, omalovažavajuće ili uvredljivo okruženje“.³

PRIMJER: Pred E.V. njen šef redovno priča proste viceve te ju potom pita kako joj se to sviđjelo i hoće li ona njemu ispričati nešto takvo, neprimjereno bulji u nju te komentira njen fizički izgled svojim poslovnim suradnicima tako da ona

istaknuto da se za oglašeno radno mjesto mogu javiti osobe oba spola. Naime, Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova diskriminacija se temelju spola predstavlja svako normativno ili stvarno, izravno, ili neizravno razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje temeljeno na spolu kojim se otežava ili negira ravnopravno priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava muškaraca i žena u političkom, obrazovnom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom i svakom drugom području života.

² Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije (NN 112/12)

³ Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije (NN 112/12)

čuje i njegov i njihove komentare. Međutim E.V. misli da to nije spolno uznemiravanje kao oblik diskriminacije obzirom da ju šef nikada nije dotaknuo. U slučaju E.V. riječ je o spolnom uznemiravanju, za koje se ne traži nikakav fizički dodir, dovoljno je da je ponašanje seksualne naravi njenog šefa prema njoj neželjeno s njene strane, da je vrijeđa i uzrokuje za nju uvredljivo radno okruženje

Prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije za uznemiravanje je predviđena i prekršajna sankcija.

Poticanje na diskriminaciju

„Poticanje na diskriminaciju smatrat će se diskriminacijom u smislu odredaba ovoga Zakona.“⁴⁴

PRIMJER: M.O. je kao direktorica firme zamolila djelatnicu kadrovske službe da napiše jedan politički korektan natječaj/oglas za posao i da odradi natječajni postupak naoko u skladu sa zakonom, ali da ona želi zaposliti isključivo mladog muškarca do 35. godina, bez obzira kakvi se drugi kandidati javili. M.O. nema za takav svoj zahtjev neki objektivni razlog, opravdan zahtjevima posla, već smatra da na njihovom radnom mjestu ima već dovoljno starijih osoba, a osobito žena.

Propuštanje razumne prilagodbe?

Propuštanje razumne prilagodbe je propuštanje da se osobama s invaliditetom omogući korištenje javno dostupnih resursa, sudjelovanje u javnom i društvenom životu te pristup radnom mjestu i odgovarajući uvjeti rada, prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije prevelik teret za onoga tko je to dužan omogućiti.

PRIMJER: P.O. je osoba s invaliditetom koja za hodanje koristi štake. Tražila je od svog poslodavca da joj omogući korištenje dizala, međutim on je odgovorio da je to teretno dizalo koje je rezervirano za dostavu materijala i proizvoda i isključivo djelatnike dostave i prijevoza te da ako bi omogućio njoj da koristi dizalo, sutra bi to tražili svi djelatnici. Osim toga, njen poslodavac smatra da ju ne diskriminira jer ništa posebno ne radi u odnosu na nju, dapače prema njoj se ponaša apsolutno jednako kao prema svim drugim djelatnicima. Međutim, riječ je o diskriminaciji, obzirom da je kod osoba s invaliditetom i nečinjenje (propuštanje razumne prilagodbe) diskriminacija, a zahtjev P.O. sasvim je lako ispuniti i u potpunosti zadovoljava uvjet razumnosti prilagodbe.

SEGREGACIJA kao oblik diskriminacije?

Segregacija u smislu Zakona o suzbijanju diskriminacije je prisilno i sustavno razdvajanje osoba po nekoj od ranije nabrojanih karakteristika.

PRIMJER: A.B., L.K., G.G., A.D. i M.A. idu u vrtićku grupu Leptirići u vrtiću X. One su pripadnice romske nacionalne manjine, dok 17 druge djece koja nisu pripadnici romske nacionalne manjine idu vrtićku grupu Pčelice istog vrtića. Škola je objasnila roditeljima djevojčica A.B., L.K., G.G., A.D. i M.A. da su to od njih tražili roditelji ostale djece, čemu se ravnateljica protivila, ali roditelji su bili odlučni. Ovo je primjer segregacije i kao ni kod ostalih oblika diskriminacije, želje i stavovi ostalih korisnika usluga ne opravdavaju diskriminaciju.

Prema ovom Zakonu nitko ne smije biti doveden u nepovoljniji položaj zbog toga jer je u dobroj vjeri prijavio diskriminaciju, nazočio diskriminaciji, odbio provesti nalog kojim se traži da diskriminatorno postupi ili je na bilo koji način sudjelovao/la u postupku vođenom povodom diskriminacije. Tko pak dovede u nepovoljniji položaj osobu koja je prijavila diskriminaciju ili sudjelovala u postupku zbog diskriminacije kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom.

Iznimke od diskriminacije?

(kraća verzija)

ZSD u članku 9. predviđa određene situacije, **kao iznimke**, kada se ne smatra diskriminacijom stavljanje u nepovoljniji položaj osoba u točno određenim slučajevima. Između ostalih navedeno je kako se dis-

⁴⁴ Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije (NN 112/12)

kriminacijom ne smatra postoupanje „...**određeno zakonom radi očuvanja zdravlja**, javne sigurnosti, održavanja javnog reda i mira, prevencije kaznenih djela i zaštite prava i sloboda drugih ljudi te ako su upotrijebljena sredstva u demokratskom društvu primjerena i nužna za postizanje željenog cilja, pod uvjetom da takvo postupanje ne dovodi do izravne ili neizravne diskriminacije na osnovi rasne ili etničke pripadnosti, boje kože, vjere, spola, nacionalnog i socijalnog podrijetla, spolne orijentacije i invaliditeta“.“ Osim ovog slučaja, navedeno je još slučajeva vezanim za posebne mjere privremen naravi s ciljem stvarne jednakosti društvenih skupina koje su u nepovoljnom položaju, provođenje socijalne politike, ugovaranje osigurateljnih premija i dr. kako je definirano člankom 9. ZSD.

PRIMJER: U Gradu X na natječaj za posao policijskog službenika javili su se I.M., koji je po nacionalnosti Hrvat i G.H, koji je po nacionalnosti Srbin. Iako su obojica jednako kvalificirani G.H. je dobio prednost pri zapošljavanju kao pripadnik srpske nacionalne manjine. I.M. želi podnijeti sudu tužbu radi diskriminacije. Proučio je Zakon o suzbijanju diskriminacije i smatra da je izravno diskriminiran na području rada i zapošljavanja temeljem svoje etničke pripadnosti odnosno nacionalnog podrijetla. Međutim, I.M. nema osnova za tužbu, s obzirom da opisana situacija nije diskriminacija, već je riječ o pozitivnoj akciji kao jednoj od iznimaka. Takvo postupanje je temeljeno na odredbama *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina* koji omogućava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnicima nacionalnih manjina.

Kome prijaviti diskriminaciju?

Diskriminaciju se može prijaviti Uredu pučkog pravobranitelja kao središnjem tijelu nadležnom za suzbijanje diskriminacije ili u određenim slučajevima, jednom od posebnih pravobraniteljstava.

Zakon o suzbijanju diskriminacije predviđa posebne diskriminacijske tužbe. Osoba koja tvrdi da je žrtva diskriminacije po odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije može podnijeti tužbu za utvrđenje diskriminacije, tužbu za zabranu ili otklanjanje diskriminacije, tužbu za naknadu štete te može tražiti da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima. Zakon predviđa i mogućnost podnošenja udružne tužbe kada je povrijeđeno pravo na jednako postupanje većeg broja osoba.

Ukoliko želite prijaviti diskriminaciju ili trebate više informacija o suzbijanju diskriminacije obratite se na adresu:

Pučka pravobraniteljica

Trg hrvatskih velikana 6

Tel.: 01 4851855,

faks: 01 6431628

e-mail:

ombudsman@ombudsman.hr,

web: www.ombudsman.hr

Prijavu diskriminacije na osnovu spola, spolne orijentacije, bračnog ili obiteljskog statusa i rodnog identiteta ili izražavanja možete podnijeti na adresu:

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Preobraženska 4, 10 000 Zagreb

Tel.: 01 4848100,

faks: 01 4844600

e-mail: ravnopravnost@prs.hr,

web: www.prs.hr

Prijavu diskriminacije na osnovu invaliditeta možete podnijeti na adresu:

Pravobraniteljica za osobu s invaliditetom

Savska 43/1, 10 000 Zagreb

Tel.: 01 6102 170,

faks: 01 6177901

e-mail: ured@posi.hr,

web: www.posi.hr

Korisnik projekta:
Opća bolnica Virovitica
Ljudevita Gaja 21
Virovitica
033-747-444

Za više informacija o projektu: www.bolnica-virovitica.hr
Za više informacija o EU fondovima: www.strukturnifondovi.hr

Autori teksta: Institut za razvoj tržišta rada